

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מקץ

(חלק ב שיחה א)



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת מקץ, כז כסלו — ד' טבת, ה'תשפ"ד (ב)



LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2023

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מקץ

זיינען ניט געווען נזהר אין דער מדת חסידות¹² (אָדער, אַז פאַר מ'ת איז דאָס ניט געווען אסור¹³, און די ראי' פון יוסף איז בלויז אַן אסמכתא¹⁴).

(ב) די וואָס זיינען „חשוכי¹⁵ בנים¹⁶ — מ'האָט נאָך ניט מקיים געווען מצות פרי' ורבי'¹⁷ (ווי (יצחק ו) לוי¹⁸ אין יענעם

(12) וכבר הקשו ע"ז דאטו יצחק ולוי לא היו נזהרים במדת חסידות (צידה לדרך ואוה"ח כאן). וכן, איך סתם בש"ס דאטור* (גבורות ארי תענית שם. צידה לדרך כאן, ועוד). וראה הערה הבאה. (13) ב"י לטאו"ח שם. ועד"ז ברע"ב (בתי' הא'). יפה תואר לבר' שם. ט"ז או"ח שם [ובאמרי שפר (הועתק בצידה לדרך ובאר יצחק לרש"י כאן), שגם כוונת התוס' היא כבב"י, ע"ש]. וצ"ע, שהרי קיי"ל דקיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה אפילו מצות דרבנן, כמו שהקשה בחדא"ג מהרש"א תענית שם (וראה שד"ח כללים מע' האל"ף אות קפו בסופו. וראה גם דרישה לטאו"ח שם. צידה לדרך ומשכיל לדוד כאן). (14) ב"י שם. וראה (באו"א) רע"ב שם. ט"ז או"ח שם. ועוד.

(15) תענית שם (ושם: חטוכי).
(16) כן תי' ברבותינו בעה"ת, רע"ב, רא"ם, גו"א ועוד עה"פ. ובכמה מפרשים (ראה מהרש"א (בחדושי הלכות ואגדות) תענית שם. צידה לדרך כאן. ב"ח לטאו"ח שם), שזוהי גם כוונת התוס' הנ"ל דהוי רק מדת חסידות ליוסף, כי יוסף לא היתה לו בת (ראה הערה 21) ולא קיים עדיין פו"ר. (17) רש"י תענית שם, וכן נקטו רוב המפרשים. רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ח [ובט"ז או"ח שם (וראה מאירי, רש"י לרי"ף ועוד תענית שם. רמ"א או"ח שם וס' רמ"ב), דקאי על מי שהולך עירי דוקא, ע"ש]. (18) שלא היתה לו בת (ראה מפרשים שבהערה

א. אויפן פסוקי, וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב" זאָגט רש"י בפירושו (פון גמרא²) „מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון“.

פרעגט תוס':³ יוכבד איז דאָך געבאָרן געוואָרן „בין החומות“⁴ (ווען יעקב ובניו זיינען אָנגעקומען קיין מצרים), וואָס „אותו העת עת רעב היי"ם⁵, ווי אַזוי קען מען זאָגן, אַז לוי (אבי יוכבד) האָט עובר געווען אויף אַן איסור ח"ו?

עד"ז פרעגט מען⁶ פון דעם וואָס שטייט⁷ „ורא גו' יצחק מצחק“ — „שראהו משמש מטתו“⁸ — עס איז דאָך דאָן געווען אַ „רעב בארץ“⁹?

מפרשים זיינען מאריך אין דעם¹⁰, און פאַרענטפערן די שאלות הנ"ל בכמה אופנים, ומהם:

(א) דאָס איז ניט קיין איסור ממש, נאָר בלויז אַ מדת חסידות¹¹ און יצחק ולוי

(1) פרשתנו מא. נ.

(2) תענית יא, א.

(3) תענית שם ד"ה אסור.

(4) סוטה יב, א. ב"ב קב, רע"א. קכג, ריש ע"ב. ובכ"מ. הובא בפרש"י עה"ת (צוין לקמן הערה 28).

(5) שהרי יעקב ירד מצרימה שנתיים אחרי התחלת הרעב (ראה יוג' מה, ו ואילך. רש"י שם מז, ט).

(6) רא"ם, גו"א ועוד (פרשתנו עה"פ).

(7) תולדות כו, ת.

(8) רש"י שם. וראה בר' עה"פ (פס"ד, ה).

(9) תולדות כו, א. וראה לקמן סעיף ב והערה 27.

(10) ראה מפרשים: לש"ס תענית שם; לרש"י פרשתנו עה"פ; לבר' פל"א, יב. נ"כ הטור ושו"ע

או"ח סו"ס תקעד. ועוד.

(11) תוס' תענית שם.

(* אב"ל ראה שד"ח כללי הפוסקים סימן טז אות יב, וש"נ.

[וואָרום די שאלות הנ"ל שטעלן זיך (אויך) אין לימוד ע"ד הפשט: אויף וישקף אבימלך גו"מ איז רש"י מפרש „שראהו משמש ממתו", און רש"י זאָגט בפירוש אַז דעמאַלט איז געווען (ניט נאָר אַ „רעב באַרץ", נאָר אַ „שנת רעבון" 27; ועד"ז ברענגט רש"י אַראָפּ בפירושו עה"ת 28 אַז יוכבד „נולדה בין החומות" 29, וואָס דאָס איז געווען אין די שנות הרעב כמפורש בתורה 30].

און מ'קען ניט זאָגן אַז רש"י פאַרלאָזט זיך אויף איינעם פון די תירוצים הנ"ל – וואָרום נוסף אויף די פאַרשידענע שוועריקייטן וואָס זיינען דאָ אין יעדן פון די תירוצים (שאין כאן המקום להאריך בהן 31), איז די זעלבע שאלה אין זיי אַלע: – זיי זיינען כלל (אפילו) ניט נרמז אין פירוש רש"י,

[ווי גערעדט כמה פעמים, האָט רש"י געשריבן זיין פירוש על התורה אין אַ

זמן), אַדער 19 „בליל טבילה" 20, איז ביי זיי ניטאָ דער איטור 21.

ג) דער איטור איז נאָר ווען „ישראל שריין בצער" 22, און דערפאַר איז עס ניט געווען קיין איטור ביי (יצחק 23 און) לוי 24 היות אַז יעקב ובניו זיינען ניט געווען שריין בצער ווייל זיי האָבן דאָן געהאַט תבואה 25; און דאָס וואָס יוסף האָט זיך אָפּגעהאַלטן, איז ווייל ער האָט ניט גע- וואוסט אַז זיי האָבן תבואה און האָט געמיינט אַז זיי זיינען שריין בצער 26.

ב. לפ"ז שטעלט זיך אַ תמ" גדולה בפירוש רש"י: פאַרוואָס באַוואָרנט ער ניט די קושיות הנ"ל פון יצחק און לוי?

19 של"ה שער האותיות (קג, ב). הובא במג"א שתקע"ד שם (אלא שהקשה ע"ז (וראה גם נחלת יעקב לרא"ם כאן), ע"ש). דרישה לטא"ח שם. משכיל לדוד כאן.

20 כפסק הב"י או"ח שם (ומפרש כן בירושלמי תענית פ"א ה"ו בסופה).

21 ובב"י שם (ועוד) הקשה ע"ז, שהרי גם יוסף ה"י חשוכי בנים, שהרי לא היתה לו בת, וכבר האריכו המפרשים בזה. – בעיני יעקב (לע"י תענית שם) הוכיח היתה לו בת ממחז"ל (ב"ר פצ"ג, ת. הובא ברש"י ויגש מד, יט), בתך באנו ליקח" (וראה כלי חמדה ריש פרשתנו). אבל בפשטות י"ל כמ"ש החיד"א (פתח עינים תענית שם) דאורחא דלישנא נקט.

22 לשון הר"ן תענית שם (וראה המשך הגמרא תענית שם. לקמן בפנים סעיף ח).

23 כמ"ש בנחלת יעקב פרשתנו כאן.

24 ר"ן שם. וראה גם חזקוני, צידה לדרך, באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דבק טוב (בהגהה). נחלת יעקב, אוה"ח ועוד כאן. וראה חכמת שלמה לשו"ע או"ח שם עוד תירוצים.

25 תענית י, ב. הובא בפרש"י פרשתנו מב, א. ומש"נ (לקמן מג, ב וברש"י) „כלו לאכול גו" – ה"ז ה"י לכאורה באמצע שנה ה"י להרעב (שהרי יתכף לאחרי ירידתם למצרים לשבור אוכל, ירד יעקב מצרימה). ולהעיר מפרשתנו מג, יא.

26 וראה באו"ח באר מים חיים ודבק טוב שם.

27 תולדות שם, יב. – ומפרש"י שם מוכח דלא כברא"ם (תולדות שם, ת. פרשתנו כאן) דבמקום יצחק לא ה"י הרעב, וכמו שהקשה עליו בנחלת יעקב (תולדות שם), ט"ז או"ח שם. מלאכת הקודש לפירוש רש"י (ליוורנו תקט"ג) כאן.

בחדא"ג מהרש"א תענית שם, דמ"ש „וירא גו" מצחק" ה"י לאחרי הרעב, כדיוק לשון הכתוב „כי ארכו לו שם הימים". ולפ"ז מש"נ אח"כ „וירע גו" בשנה הה"א גו" (כפרש"י שם) ה"י לפנ"ו, אלא שסמכו הכתוב „וידגל האיש גו" (ראה מלאכת הקודש כאן).

אבל בפשטות משמע, דמש"נ „וירע גו" ה"י לאחרי „ויצו אבימלך את כל העם גו".

28 ויגש מו, טו. שם, כו. ועד"ז ברש"י במדבר ג, טו. פינחס כו, נט.

29 להעיר גם מרש"י פינחס שם, כד (מיסודו של ר"מ הדושן), „שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת כו" (אבל רש"י חולק עליו).

30 ראה הערה 5.

31 וכבר האריכו במפרשים בכו"כ קושיות. וראה לעיל הערות 12, 13, 21.

„ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך“, פון וועלכן מ'לערנט אָפּ אַז „בכניסתו לתיבה נאסרה לו תשמיש המטה“; וואָס דאָס איז לכאורה דער זעלבער איסור ווי „בשני רעבון“³⁷ – אַז אין אַ זמן וואָס די וועלט איז שרוי בצער³⁸ איז מען אסור בתשמיש המטה.

איז תמוה ביותר: רש"י עצמו אין זיין פירוש על התורה³⁹ זאָגט אַז נח איז געווען אסור לשמש מטתו „בכניסתו לתיבה“, „מפני שהעולם שרוי בצער“⁴⁰;

היינט ווי זאָגט רש"י „מכאן שאסור כו“, אַז דאָס לערנט מען אַרויס דוקא „מכאן“, בשעת אַז מען קען דאָס אָפּלערן נען פונעם פסוק פריער ביי נח'ן?

ד. דער ביאור בזה, והיא הנותנת: מיטן צולייגן (ללשון הגמרא) דעם וואָרט „מכאן“ מאַכט רש"י קלאָר אַז דאָ איז (ע"ד הפשט) ניט דער זעלבער איסור ווי ביי נח'ן, ווייל דאָ איז כלל ניטאָ יענער טעם, „העולם שרוי בצער“⁴¹:

סגנון, אַז אויך אַ „בן חמש למקרא“ זאָל קענען פאַרשטיין כוונת רש"י פון זיינע (געצייילטע) ווערטער, ניט דאַרפנדיק זוכן קיין הוספת ביאור ה"ן].

פון דעם וואָס רש"י זאָגט דאָ טסם – אַן קיינע חילוקים ותנאים: „אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון“ איז מוכה, אַז (א) דאָס איז אַן איסור, כפשוטו³²; (ב) דער איסור איז פאַר אַלעמען אַן אונטערשייד – אויך פאַר יוסף'ן (פאַר מ"ת) און פאַר „חשוכי בנים“³³ (ובליל טבילה); (ג) ס'איז ניט פאַרבונדן דוקא מיט דעם צער פון אידן, נאָר אויב ס'איז נאָר אַ מצב פון „שני רעבון“ בעולם איז עס אסור.

ג. נאָך אַ תמי' אין פירוש רש"י זה:

רש"י זאָגט „מכאן שאסור לאדם כו“ – אַז דעם איסור לערנט מען אָפּ פון דעם פסוק. פון הדגשת רש"י „מכאן“ איז מובן, אַז רש"י וויל שולל זיין אַ צווייטן אָרט פון וואָנעט מ'וואָלט לכאורה גע-קענט אָפּלערנען דעם איסור – באַ-וואָרנט רש"י אַז דער לימוד איז מכאן דוקא.

געפינט מען טאַקע אין ירושלמי³⁴ ומדרש³⁵, אַז צוזאַמען מיטן לימוד הנ"ל פון יוסף, ווערט אַראָפּגעבראַכט דער פסוק וואָס שטייט ביי נח'ן³⁶

(37) להעיר גם מהלימוד בירושלמי וב"ר שם „בשעת שאת רואה חסרון בא בעולם עשה אשתך גלמודה“ (ראה קרבן העדה שם). וראה לקמן הערה 51.

(38) כדלקמן מפירוש רש"י (גבי נח). וראה משכיל לדוד כאן. ולהעיר גם מרמ"א או"ח סר"מ סי"ב ד, ה"ה בשאר צרות שהם כרעבון" (וראה עזר מקודש לשו"ע אה"ע סכ"ה ס"ו. מלאכת הקודש לפרש"י כאן).

(39) נח שם. ועד"ז ברש"י שם, ז, ז (וכבר שקו"ט במפרשים למה הוצרך רש"י לכפול הפירוש, ומוסיף הטעם בפעם הב' דוקא. ואכ"מ). וראה גם רש"י שם ה, טז"ו.

(40) שם, ז, ז.

(41) ולהעיר שמלשון רש"י „מכאן שאסור כו" בשני רעבון" משמע, שהוא גדר חדש (ולא ענין „שרוי בצער“).

(32) ראה גם לעיל הערה 12. ופשיטא שאין לתרץ בפרש"י עה"ת עפ"ש בשד"ח שצויין בשוה"ג להערה הנ"ל.

(33) וכפשוטו הכתוב, דליוסף יולד גו' בטרם תבוא שנת הרעב – הא אם היו באים שנות הרעב לא היו גולדים אפרים ומנשה, אף שאז הי' יוסף חשון בנים, כדיוק המפרשים.

(34) תענית שם.

(35) ב"ר פלא", יב. פל"ד, ז. וראה גם המצויין לקמן הערה 51.

(36) נח ו, יח.

איז אפילו ניט מציין אַז דער פּירוש איז פון גמרא; האָט ער ניט געדאַרפט משנה זיין, נאָר זאָגן „אסור כו' בשנת הרעב“, ווי דער לשון הפסוק וועלכן ער איז מפרש „בטרם תבוא שנת הרעב“?

ובפרט אַז עס איז דאָ אַ חילוק בפשטות: „שנת הרעב“ מיינט אַז דעם יאָר איז דאָ אַ רעב; משא"כ „שני רעבון“ – לשון רבים – ווייזט, אַז דאָס איז אַ מצב וואָס ציט זיך אַ משך זמן.

עס איז ניט נאָר אַ חילוק אין אורך הזמן (צי דער רעב דויערט בלויז איין יאָר, אָדער מערער), נאָר מקום לומר אַז ס'איז אַ חילוק אין איכות: ווען אַ זאך פּאַסירט איין מאַל (יאָר) קען זיין אַ דאָס איז נאָר אַ פּאַרבייגייענדיקע פּאַסירונג; משא"כ ווען דאָס חזרט זיך איבער מערערע מאַל (און מען זאָגט אַז דאָס איז שני רעבון) – איז עס אַ תקופה פון רעב, ניט קיין צופעליקער ענין, נאָר אַ דבר של „חזקה“.

[ע"ד ווי רש"י האָט שוין מפרש גע- ווען⁴⁶, אַז יהודה האָט מורא געהאַט „פן ימות גם הוא (שלה) כאחיו“, ווייל „מוחזקת היא זו שימותו אנשי“].

ועד"ז בנדו"ד: אויב ס'איז נאָר אַ „שנת הרעב“ – איין יאָר איז אַ חידוש, עס האָט ניט געוואָקסן קיין תבואה – איז אין לך אלא חידוש, דאָס איז אַ דבר ארעי ומחודש לשעתו⁴⁷, דורך צו-

„העולם שרוי בצער“ (ביים מבול) מיינט די וועלט בכלל. ואדרבא – ניט מענטשן. חיות וכו' – אויף וועלכע מען קען ניט זאָגן אַז זיי זיינען דאָמאַלס געווען „שרוי בצער“ – זיי זיינען אַלע ניט במציאות, כמש"נ וינח את כל היקום⁴¹.

אויב מען זאָל מפרש זיין אַז דאָס מיינט מען די פון „עולם“ וועלכע זיינען ניצול געוואָרן בתיבה (וואָס דער זיין דאָרטן איז אַן אופן פון „שרוי בצער“) – זיינען דאָך נח ובניו ונשיהם בכללם, אויך „שרוי בצער“

און ניט ווי דער איסור הנלמד – אַז אַ צאָל (רוב) מענטשן זיינען בצער איז אַ דערע דאַרפן זיך אויך משתתף זיין אין זייער צער⁴²;

ובמילא קען מען פון דעם ניט אַפּלער- נען אַז ביי „שני רעבון“ איז דאָ אַן איסור אויף די וואָס ליידן ניט פון קיין רעב⁴³ – ווי בנדו"ד ביי יוסף, וואָס אים⁴⁴ האָט ניט אויסגעפעלט קיין תבואה⁴⁵.

ה. והביאור בהקדים דיוק לשון רש"י „(אסור לאדם לשמש מטתו) בשני רעבון“ – דלכאורה: אמת טאַקע אַז דאָס איז דער לשון הגמרא, אָבער רש"י איז דאָך דאָ אויסן צו אַפּטייטשן דעם פּסוק (ער

* (41) נח ז, כג.

(42) ע"ד תי' הג' שהובא לעיל סוף סעיף א.

(43) ראה עד"ז מלאכת הקודש לפירוש רש"י כאן.

(44) משא"כ בכל מצרים שהוצרכו לקנות תבואה אצל יוסף (פרשתנו מא, נה וברש"י. ויגש מז, יג (וברש"י) ואילך). ולהעיר מהשקו"ט ע"ד ההלכה (הובאה בשערי תשובה לשו"ע או"ח סו"ס תקעד) כאשר המזונות עולה ביוקר גדול האם נק' רעבון.

(45) ולכן גם יצחק ולוי לא נאסרו מטעם „שהעולם שרוי בצער“ – כי היתה להם תבואה (כנ"ל סוף סעיף א ובהנסמן בהערות 23, 25).

(46) וישב לח, יא. וראה גם לקו"ש ח"ה (ע' 216 ואילך) שזהו הטעם להדגשת הכתוב (פרשתנו מב, ד) „ואת בנימין אחי יוסף לא שלח גוי פן יקראנו אסון“ – דמכיון שכבר קרה אסון עם אחיו בדרך, לכן חשש שגם עמו יקראנו אסון בדרך. ע"ש באורך.

(47) עפ"ז תובן ירידת אברהם למצרים – אע"פ שנצטוו ד"שם (בארץ כנען) אעשה לגוי גדול" (רש"י ר"פ לך).

ואדרבה: וויבאלד אַז ס'איז דאָ דער ציווי פון „פרו ורבו“⁵², איז כל זמן עס איז ניט ברוך אַז עס איז אַ מצב פון „שני רעבון“, איז על דרך הפשט מובן אַז מען טאָר זיך ניט מונע זיין פון פו"ר, אסור מבטל זיין אַ מ"ע צוליב אַ ספק אַז אפשר זיינען דאָס „שני רעבון“.

ועפ"ז ווערט ממילא פאַרענטפערט די שאלה הנ"ל פון יצחק און לוי – ביי יצחק'ן איז געווען (כדיוק לשון רש"י²⁷) נאָר אַ „שנת רעבון“ (ניט „שני רעבון“); ועד"ז ביי לוי, איז דאָס געווען ביים אָנהויב (ג' חדשים) פון צווייטן יאָר פון רעב (וואָרום יוכבד איז געבאָרן געוואָרן ביים סוף פון צווייטן יאָר פון רעב) – נאָך איידער ס'איז געווען די חזקה⁵³ פון „שני רעבון“.

משא"כ יוסף האָט דאָך געוואוסט וברור אַז דער רעב איז אַ הנהגה מיוחדת, אַז עס קומען אָן „שבע שני רעב“ – ווי דערציילט פריער ובארוכה אין דער פרשה אַז יוסף האָט פותר געווען, „את אשר אלקים עושה .. יהיו שבע שני רעב“⁵⁴ – דערפאַר איז ביי אים געווען דער איסור באַלד פון ערשטן טאָג אָן⁵⁵.

פעליגע סיבות פון דעם יאָר וואָס האָבן גורם געווען אַז די תבואה זאָל ניט וואַקסן; אָבער בשעת דאָס איז „שני רעבון“, איז דאָס אַ באַווייזט אויף אַ המשר, אַ גאַנצע תקופה, אַ הנהגה מיוחדת, דער אויבערשטער ברענגט אַ תקופה פון „רעב“ בעולם⁴⁸.

און דאָס איז דער טעם בפשוטו של מקרא – פון דעם איסור לשמש מטתו בשני רעבון פאַר דעם וועלכער איז ניט ברעב (ובמילא – ניט שרוי בצער) – ווייל אין אַ זמן פון „שני רעבון“, ווען די הנהגה מלמעלה איז ניט אין אַן אופן פון „כל ימי הארץ זרע וקציר גו' לא ישבותו“⁴⁹, נאָר היפך ישובו של עולם, האָט ניט קיין אַרט צו זיך עוסק זיין אין פרו ורבו ומלאו את הארץ⁵⁰ – ישובו של עולם⁵¹.

ו. וויבאלד אַז דער איסור איז מצד דעם וואָס עס איז אַ מצב פון „שני רעבון“ – אַ „חזקה“, וואָס באַווייזט אויף אַ הנהגה מיוחדת – איז פאַרשטאַנדיק, אַז כל זמן ס'איז ניטאָ קיין חזקה, איז ניטאָ דער איסור;

48) להעיר גם מהעמק שאלה לשאלות פ' ייגש (שאלתא לב אות ד) החילוק דשני בצורת ושני רעבון.

49) נח ח, כב.

50) בראשית א, כח.

51) ראה תנחומא נח (יא. ועד"ז תנחומא באבער יז) – בנוגע לנח ויוסף – „שלא יהא הקב"ה עוסק בחורבן העולם והוא בונה“. ובמ"כ לב"ד פל"א שם, הביא טעם זה בשם הרקאנטי.

אבל אינו מוכרח כלל בפשוטו של מקרא, ובמילא לא לפרש"י – שהרי המבול ה' עונש לדור המבול שהשחית דרכו – וא"כ אדרבא צ"ל הטבת דרך על הארץ כו'. ועכ"צ' שהטעם שנאסרו בעת המבול הוא (לא מפני טעם זה, כ"א) מפני שהעולם שרוי בצער" (כנ"ל בפנים סעיף ג). ועיין רש"י בראשית ד, כד-כה.

52) בראשית א, כח (וברש"י „מצווה כו"). נח ט, ז וברש"י.

53) להעיר מלכו"ש שם (ע' 220 ואילך) אימתי הוי חזקה בב' פעמים או ג' פעמים. ע"ש. – [וי"ל דכאן תלוי בשנים דוקא (ולא – בכל זריעה בפ"ע. ולהעיר מב"ב רפ"ג במשנה (בשדה אילן כו). שם כת, ב) – כי החזקה מורה שהוא זמן של רעב (כבפנים בארוכה); וכמוכן ג"כ מלשון רש"י אצל יצחק, שה"י שנה קשה" מכיון שה"י „שנת רעבון“].

54) פרשתנו מא, כה ואילך.

55) ואולי יש לומר שזוהי הכוונה בתי המפרשים (מושב זקנים עה"ת ועוד. וראה טור הארוך וגר"א כאן) דרק יוסף נאסר מפני שהי

ובפרט אַז אפילו בנוגע אַ חלום פון אַ אידן איז דאָ דער כלל (ווי רש"י האָט שרין געבראַכט בפירושו עה"ת⁵⁸): „אין חלום בלא דברים בטלים" – קען דאָך זיין, אַז אפילו אויב כללות החלום איז אמת, איז אָבער דער פרט אַז עס גייען זיין „שבע שני רעב" („שני רעבון") פון די „דברים בטלים" שבו.

ת. עפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין דעם דיוק הלשון אין טור⁵⁹ ושו"ע⁶⁰ – וואָס זיי זיינען משנה פון לשון הש"ס („בשני רעבון") און זאָגן „בשנת רעבון":

אין גמרא², גלייך פאַר דעם מאמר „אסור לאדם כו", ברענגט זיך וועגן דעם שכר פון „המרעיב עצמו בשני רעבון", וואָס דאָס איז (ווי רש"י טייטשט דאָרט) „בשכר שמצער עצמו, כשישראל בצער"; ועד"ז גלייך נאָך דעם מאמר „אסור לאדם כו", ברענגט זיך דער מאמר „בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן כו". וואָס פון דעם איז מוכח, אַז ע"ד ההלכה איז דער טעם האיסור (ניט ווי ע"ד הפשט, כנ"ל, נאָר) צוליב דעם וואָס „ישראל שרויין בצער"⁶¹.

ובמילא קען מען ניט זאָגן אַז דער איסור איז שייך נאָר „בשני רעבון" – ווייל אויך אין אַ „שנת רעבון" זיינען דאָך „ישראל שרויין בצער".

און „מכאן" לערנט מען אָפ, אַז אין יעדן פאַל וואָס מ'ווייס בוודאות אַז דאָס זיינען „שני רעבון" (עס איז שוין געוואָרן אַ חזקה), איז „אסור לאדם לשמש מטתו".

ז. לכאורה קען מען פרעגן: זיכער איז שוין דאָן נתפרסם געוואָרן יוסף'ס פתרון פון חלום פרעה, אַז עס וועלן זיין „שבע שני רעב", ובפרט אַז מ'האָט דאָך אויך געזען ווי דאָס ווערט נתקיים בפועל – היינט ווי האָט לוי ניט חושש געווען פאַרן איסור?

איז דער תירוץ בפשטות: לוי האָט דאָן ניט געוואוסט אַז דער פותר החלום איז יוסף⁵⁶, ואדרכא – מען האָט געוואוסט אַז עס איז אַ נער, אַן עבד⁵⁷, מען האָט געוואוסט אַז די חרטומי פרעה, די שטענדיקע פותרי חלומות פון מלך מצרים האָבן דאָס ניט געזאָגט וכו' – טאָר ער זיך ניט פאַרלאָזן אויף חלום פרעה און אויפן פתרון פון אַ נער עבד און מבטל זיין דעם ציווי פון „פרו ורבו".

יודע כמה זמן יהי הרעב, משא"כ לוי שלא הי' יודע לא נאסר לו – דלפי פשוטו דבריהם תמוהין (כמו שהקשה החיד"א (פתח עינים תענית שם. פני דוד פרשתנו אות ד) בשם נמוקי רבינו ישעי' לחומש), דא"כ כל אדם יהי מותר לשמש בשני רעבון שהרי אינו יודע כמה שנים יהי הרעב. (56) כפשטות הכתובים. וראה ר"ן ומפרשים שצויינו בהערה 24.
57) ובפרט ע"פ פרש"י שם (מקץ מא, יב).

58) וישב לו, יו"ד.

59) אור"ח סתקע"ד. ועד"ז שם סר"מ. אה"ע סכ"ה.

60) אור"ח סתקע"ד שם (אף שבאור"ח סר"מ ס"ב, שו"ע אה"ע סכ"ה ס"ו, וכן ברמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ח – הוא כלשון הש"ס).

61) כמ"ש בר"ן ומפרשים הנ"ל הערה 24. ולהעיר מתו"ת כאן.

* ברבותינו בעה"ת כאן הביא בשם ר' יהודה חסיד, דוק כגון נביא ששמעו מפי הקב"ה שעתיד להיות רעב כמו יוסף אסור כו'. דדבריו תמוהין (כמו שהקשה בפתח עינים תענית שם) שהרי מפורש „אסור לאדם כו'".
וע"פ המובאר בפנים יש לתרץ, כי כוונתו רק קודם שעברו (החזקה ד) שני רעבון.

איז פאַרבונדן מיט „ינה של תורה“⁶⁵, חלק הסוד שבתורה

— ווי מ'האָט שוין גערעדט אַמאָל באַרוכה⁶⁶ אַז כּשם ווי אין די ד' עולמות איז עולם האצילות שייך צו עולם העשי דוקא⁶⁷, אַזוי איז אויך דער חלק הסוד שבתורה (וואָס איז כנגד עולם האצילות) פאַרבונדן דוקא מיטן חלק הפשט⁶⁸ (עולם העשי) —

אין זער פון היינטיקער סדרה⁶⁹ איז מבואר, אַז ימי הרעב זיינען „ימי הרעה“ און דערפאַר איז יוסף „סתים מבועי“ בשנת הרעב“ (ווייל די קינדער וואָס ווערן געבאַרן פון דעם וואָס „אפתח מבועי“ בהוא זמנא“, ווערן אָנגערופן „בנים זרים“⁷⁰); און דערנאָך פירט אויס דער זער, אַז יוסף האָט באַוואָרנט נאָך מער — „דלא מיהב בנין לסטרא מסאבא“, וואָס דאָס מיינט — ווי דער טאָטע איז מבאר אין זיינע הערות אויף זער⁷¹ — אַז ער האָט אויך באַוואָרנט „שההולדה לא תהי בשנת הרעב (אפילו ווען „הילדים הם מהטיפות שקודם שנת הרעב לגמרי“) שאם . . הולדתם תהי בשנת הרעב הרי נולדו בדוכתא מסאבא עכ“פ“.

וואָס דאָס איז מתאים מיטן ביאור הנ"ל אין פירוש רש"י, אַז דער טעם איז (ניט ווייל „ישאל שרויין בצער“, נאָר)

65) היום יום ע' כד.

66) לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 3. שם ע' 279.

67) ראה לקו"ת בלק סט, סע"ג.

68) ראה גם לקו"ת ויקרא ה, ד.

69) רד, א.

70) ראה גם י"מ שהובא בריטב"א (ועוד) תענית שם. גר"א כאן (ובלבד האורה הקשה עליו, ע"ש).

71) לקוטי לוי"צ לזר ח"א ע' קפד"ה. וראה

גם לקולוי"צ לזח"ב ע' מח.

ט. לויט דעם ביאור הנ"ל אין פרש"י, וועט אויך מוסבר ווערן נאָך אַ דיוק אין דעם ענין:

אין פסוק שטייט „וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב“, וואָס פון דעם וואָס דער פסוק רעדט וועגן לידה איז מובן, אַז ניט נאָר אין די שני רעבון גופא איז דער איסור לשמש כו', נאָר אויך מיט ט' חדשים פריער, באופן אַז די הולדה זאָל ניט זיין אין די שני רעבון — ולכאורה, לשון חז"ל איז דאָך „לשמש מטתו בשני רעבון“⁶²?

ע"פ הנ"ל איז עס מובן: וויבאלד אַז דער טעם איז (ניט ווייל „ישאל שרויין בצער“, וואָס דעמאָלט האָט אַן אָרט צו זיין אָפּגעהיט נאָר אין די שני רעבון גופא (ווען ס'איז דאָ דער צער) פון צו טאָן אַ פעולה הפכית⁶³ — נאָר) מצד דעם זמן, וואָס דעמאָלט הערשט די הנהגה פון היפך ישובו של עולם, דערפאַר איז ניט מתאים אַז אין דעם זמן זאָלן געבוירן ווערן קינדער (ישובו של עולם בפועל).

[אָבער דאָס איז נאָר שייך ביי יוסף/ן, וואָס ער האָט געוואוסט פאַראויס ברור אַז עס קומען אַן „שני רעבון“; משא"כ דער לימוד „מכאן“ פאַר אַלעמען צו מבטל זיין די מצות פון עונתה לא תגרע, פון פו"ר (וואָס זיי זיינען ניט שייך צו וויסן ברור אַז דאָס זיינען „שני רעבון“), איז ביי זיי דער איסור נאָר „(לשמש מטתו) בשני רעבון“].

יו"ד. דאָ זעט מען ווי פירוש רש"י על התורה, וואָס „לא באתי אלא לפשוטו“⁶⁴,

62) כמו שהעיר גם ביפה תואר (השלם) לב"ר שם.

63) להעיר מדברי דוד (להט"ז) כאן, דרק תשמיש שהוא לתענוג בעלמא אסור.

64) רש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ.

לשון הגמרא, איז אָבער זיין כוונה דער-
 ביי ווי דער פירוש הפשוט פון די ווער-
 טער, ווי זיי ווערן געטייטשט פון אַ בן
 חמש למקרא —

ווערן בדרך ממילא כו"כ פעמים
 — פאַרענטפערט שאלות ושקו"ט פון
 מפרשים, און מ'נעמט דערפון אַרויס
 ענינים נפלאים אויך אין „ינה של
 תורה“.

(משיחת מוצש"ק פ' מקץ תשל"ט)

מצד דעם זמן, וואָס עס איז אַ
 מצב (והנהגה) פון „שני רעבון“, וכנ"ל
 בארוכה.

און דאָ זעט מען, ווידער, די „נפלאות“
 אין פירוש רש"י על התורה — אַז בשעת
 מען לערנט פירוש רש"י מיט דער הנחה
 אַז עס איז געשריבן געוואָרן (אויך) פאַר
 אַ בן חמש למקרא, ובמילא טייטשט מען
 רש"י'ס ווערטער כפשוטם

— ביז, אַז אפילו ווען רש"י איז מעתיק

